

Leraktuk jobb jövőnk alapját!
 Tedd, jó apánk kezünkbe
 áldot: kezed.
 Egyenes bennünk a szándék,
 e vasút a legszebb ajándék,
 mit nyújthattunk jövőnkért a népnek
 s Neked...!»

HAZÁNK GAZDASÁGI HELYZETE

Irta: Steinfeld Sándor

Jugoszlávia ma a szocialista gazdaság szilárd alapjaira helyezett új társadalmi berendezkedésének kiépítése útján halad. Hogy ezt a feladatot minél helyesebben és minél célravezetőbben végrehajthassák, Jugoszlávia népei teremtő erejüket a Szovjet Szövetség, a szovjet népek harci tapasztalatait fölhasználva és az Októberi Forradalom vívmányaira támaszkodva fejlesztik ki. Ezen tapasztalatokat Jugoszlávia népei ma — ugyanúgy mint a multban — a fejlődés adott lehetőségei és sajátos körülményei szerint alkalmazzák.

Hat évvel ezelőtt Jugoszlávia a tőkés elnyomatás és kizsákmányolás országa volt. Népeinek börtöne. Ma a szabad Jugoszláviában a dolgozó nép a szocializmust építi. Hogy ezt a tényt felfoghassuk, hogy megérthessük az ország társadalmi és gazdasági berendezkedésében végbement forradalmi változásokat — meg kell ismerkednünk mindekelőtt a régi népellenes Jugoszlávia közgazdaságával a monarhista-hegemonista uralkodó körök gazdasági politikájával, a népfelszabadító harc gazdasági és politikai intézkedéseivel. Ezenkívül meg kell ismerkednünk a háború lezajlása utáni két év társadalmi és gazdasági fejlődésével.

Ezen események folyamata és következményei összhangban állnak a marxista-leninista tudománnyal és minden tekintetben megerősítik azt. Ugyanakkor azok sajátosságai azt is bizonyítják, hogy a marxizmus-leninizmus nem dogma, hanem a cselekvés vezérfonala. Jugoszlávia népeinek harca a maga sajátos körülményeivel a forradalmi tudományt új tapasztalatokkal gazdagítja.

A RÉGI JUGOSZLÁVIA

A régi Jugoszlávia közepesen fejlett tőkés ország volt, amely el-késve lépett a tőkés fejlődés útjára. A tőke organikus összetétele szempontjából a legnagyobb tarkaságot mutatta. Az egyik jellegzetessége a nem eléggé fejlett nehéz ipar és az, hogy az üzemek legnagyobb része csak a külföldről behozott félgyártmányok feldolgozására volt képes, ugyanakkor, amikor az ország hővelkedik minden nyersanyagban. Ennek a nyersanyagnak legnagyobb részét azonban külföldre szállították és onnan, mint készárú vagy félgyártmány került vissza az országba.

Mezőgazdaság szempontjából ugyanilyen tarka képet láthattunk. Az első imperialista világháború után végrehajtott agrárreform ellenére nagyszámú és terjedelmes tőkés nagybirtokok voltak. Mellettük kulák, középparaszt és törpebirtokok. Az ország termőföldjének 80 százaléka volt a birtokosok 25 százalékának kezében. Ebből kifolyólag a mezőgazdasági népesség nagy részét óriási földnélküli vagy a megélhetéshez elégtelen földdel rendelkező földmunkásság képezi.

A tőke eredetét tekintve főként külföldi, francia, angol, német és olasz. A hazai tőke a külföldivel szemben alárendelt helyet foglalt el.

A külföldi tőke akadályozta az ország iparának fejlődését és csakis a könnyű ipar fejlődött, míg az iparosítás alapját képező nehéz gépipar gyerekcipőben mozgott. A munkaeszközök nem voltak korszerűek. Ennek következtében a képzett szakmunkások száma is kevés volt.

Ez a kép nem különleges jugoszláviai kép. Ezt alapvonalaiban megtalálhatjuk az összes kis országokban, amelyek később léptek a tőkés fejlődés útjára és a fennálló világviszonyok mellett »természetszerűleg« egyik vagy másik vagy több nagytőkés csoport-állam befolyása alá kerülve csak látszólagosan voltak függetlenek. Valójában minden tekintetben félgymarmati helyzetet foglaltak el. Ami különleges a régi Jugoszlávia gazdasági és politikai helyzetében, hogy földrajzi fekvésénél fogva ütközőpontja lett a különféle imperialista érdekeknek. Ezek egymásközi ellentéte az uralkodó körök népellenes magatartása, gyökértelensége és a szűles demokratikus mozgalom lendületes küzdelme az elnyomók ellen az imperialista lánc leggyöngébb láncszemévé tette a régi Jugoszláviát.

Ennek a helyzetnek politikai eredményeként a régi Jugoszlávia 22 éves fennállása nem egyéb, mint az uralmon levő nagyszerb hegemonista érdekcsoport — élén a monarhiával — által kifejtett társadalmi és nemzeti elnyomatás története és a nép harcának története az elnyomatás ellen. A régi Jugoszláviában közmondásossá vált a dolgozó nép kíméletlen kiszípolozása, az államgépezet és az uralkodó tőkés csoportok korruptsága. Az uralkodó érdekcsoport minden időben hűségesszövetségese és képviselője volt a reakció központját jelentő erőknél és az elégedetlen dolgozó nép harca ellenében terrorral és külföldi segítséggel tartották hatalmukat. A külföldi segítségre való támaszkodás pedig gazdasági és politikai kiszolgáltatottságot hozott magával.

Kezdetben elsősorban a francia reakció volt a döntő befolyású az országban és részben az angol. Hitler uralomrajutásával a Müncheni megelőző müncheni politika szellemében Jugoszlávia fokozatosan német befolyás alá és a német és az olasz nagytőke érdekkörébe kerül. 1936 után Jugoszlávia külkereskedelme javarészt Német- és Olaszország felé irányul és a nagyüzemek-bankok jórésze német irányítás alá esett.

Ennek a politikának legkiemelkedőbb kifejezői voltak Sztójadinovics és Cvetkovics, mert az uralkodó érdekcsoportok csakis ily módon biztosíthatták az erőszakos uralmukat. — Ez egyúttal azt jelentette, hogy aki a régi Jugoszláviában uralkodó rendszer ellen felkel, az felkel egyúttal a reakciós külföldi nagytőke érdekei ellen is. Ez azt jelentette, hogy a harc Jugoszlávia nemzeti függetlenségéért és népeinek felszabadulásáért nem pusztán a jugoszláv népek és az uralkodó nagyszerb hegemonista körök egymásközi küzdelme, hanem a harc egy része csak a világ demokratikus népei harcának a fasizmus ellen. Ez azt jelentette, hogy a Jugoszlávia nemzeti önállóságáért vívandó küzdelmet egyúttal a nemzetközi arénán is meg kell vívni. Ez azt jelentette, hogy ebben a harcban Jugoszlávia népei szemben találják magukat a külföldi reakcióval is, de azt is, hogy az egész világ demokratikus erői, elsősorban a Szovjet Szövetség, Jugoszlávia népei oldalán állanak. Végül ez azt jelentette, hogy a népfelszabadító harcot vezető politikai párt kell, hogy rendelkezék mindazon előfeltételekkel, amelyek képessé teszik ennek a harcnak sikeres vezetésére és diadalra juttatására. Ez a párt csak a Kommunista Párt lehetett.

Másik jellemvonása volt a régi Jugoszláviának a megoldatlan nemzeti kérdés a nemzeti elnyomatás, gyűlölet, türelmetlenség és kizsákmányolás. Azáltal, hogy a többnemzetiségű Jugoszláviában a nagyszerb hegemonista érdekcsoport uralkodott politikailag elnyomva, gazdaságilag kizsákmányolva a többi nemzeteket, élesen jelentkezett a nemzeti kérdés, amelyet a fennálló uralmi rendszer keretein belül már nem is lehetett megoldani. A rendszer alapja az elnyomatás volt. A nemzeti kérdés megoldása is szükségessé tette a rendszernek alapjaiban történő felszámolását.

A NÉPFELSZABADÍTÓ HARC

A négy éven át tartó kettős, fegyveres küzdelem a fasiszta megszállók és a hazai árulók ellen, már kezdettől fogva megmutatta csírájában azokat a változásokat, amelyeket a harc győzelmes befejezése eredményezni fog.

Termelés tekintetében a háború tartama alatt nem beszélhetünk befektetésekről, sem egy meghatározott irányvonalról, azon kívül, hogy a Népfelszabadító harc eredményeként sikerült nagy mértékben megakadályozni a termékek külföldre hurcolását ill. azt, hogy azok a megszállók célját szolgálják.

Az AVNOJ határozatában kimondta és a felszabadított területeken ezt még a harc folyamán végre is hajtotta: a megszállókkal együtt működők üzemeinek és birtokainak elkobzását. Ez a nagy jelentőségű intézkedés adta alapját a mai Jugoszlávia életében döntő szerepet játszó állami gazdasági szektornak.

Fölmérül a kérdés, mi vitte rá az érdekelt tulajdonosokat a megszállókkal való szoros együttműködésre, a népfelszabadító mozgalom és hadsereg elleni harc támogatására, vagy arra, hogy abban közvetlen szerepet játszanak? Mi volt az erő, amely ezt a csoportot a nép- és kazaárulás útjára vitte, amikor az egész nép — város és falu kétkezi és szellemi munkásai — a Kommunista Párt felhívására, fegyverrel a kezében harcolt a megszállók és hazai árulók ellen? Mi készítette ezt a csoportot erre a végzetes útra?

»A válasz erre a kérdésre világos. Teljesen egyértelmű a válasszal arra a kérdésre, hogy miért árulták el a népet a volt uralkodó körök. Azért lettek árulókká, mert határtalanul gyűlölték azon haladó erőket, amelyek a legnehezebb napokban kezükbe vették a nép sorsának irányítását. Ők nem a megszállók szép szeméért működtek azokkal együtt, hanem hogy fönntartsák az idegen imperialista érdekek kiszolgáltatásának intézményét, a kizsákmányolás általános intézményét, mert osztályérdekeik miatt szoros kapcsolatban voltak a fasiszmussal. És mindez azért, hogy hatalmon maradhassanak.« (Kirdics)

Jugoszlávia a sötét elnyomatás hazája volt. Az egyre jobban erősülő küzdelem, amelyet a demokrata néptömegek folytattak jogaikért, arra készítette az uralkodó érdekcsoportot, hogy uralmuk fenntartása érdekében külföldi segítséget vegyenek igénybe. Háború előtt ez a segítség gazdasági téren is megnyilvánult kölcsönök és hitelek formájában. Ennek az eredménye viszont a külföldi imperialistáktól való még nagyobb függőség volt. A népfölszabadító harcban, annak demokratikus vonalában az áruló elemek osztályérdekeik és kiváltságaik veszélyeztetését látták. Ennek következtében az elnemzetietlenedett uralkodó hegemonisták a válaszüton: a néppel a nemzeti szabadságért, függetlenségért, elvetve szűk osztályérdekeiket, vagy szűk osztályérde-

keik védelmében a megszállókkal, a népi és nemzeti szabadság, függetlenség ellen — az utóbbit választották.

» Az új Jugoszláviában az állami gazdasági szektor megalakulásánál — annak ellenére, hogy a tisztán jogi indokokhoz új népi jogrendszerünk ragaszkodott — osztályindokok is közreműködtek és pedig azért, mert a volt tulajdonosok vagyonságot a nép elárulása miatt veszítették el, árulóvá pedig reakciós osztályérdekük miatt lettek. A nép áruló vagyónának elkobzása abban a horvátországi háborúban, amelyben osztályérdekük miatt a kisajátítók is résztvettek a megszállók oldalán és ezáltal hadárulókká váltak a »kisajátítók kisajátításának« egyik különleges formája a legszélesebb hazafias alapon.« (Kjárics)

A nagytőkéseket reakciós osztályérdekük vitte az ellenség táborába és tette őket néparulókká.

AZ ÚJ JUGOSZLÁVIA

1. Az államhatalom és a gazdaság jellegének viszonya

A népfelszabadító harc kezdetén a Kommunista Párt nemcsak arra hívta fel a népet, hogy az idegen megszállók ellen fegyvert ragadjon, hanem egyidőben a nép elé tárta egy szebb jövő kilátásait is. A harc folyamán mindent megtett arra, hogy ezen szebb és boldogabb élet előfeltételeit biztosítsa. A népfelszabadító harc összes politikai intézkedései azt a célt szolgálták, hogy ami volt soha többé vissza ne térhessen. A néptömegek megértették ezt és ez egyik kulosa a népfelszabadító harc győzelmének.

Valamely ország gazdasági életének kérdése nem választható el az illető állam politikai berendezkedésétől.

Az új Jugoszláviában a politikai és államhatalom elszakíthatatlanul a nép kezében van. Ez a tény összeférhetetlen az embernek ember által való kizsákmányolásán alapuló gazdasági rendszerrel. Ha alapjaiban érintetlenül meghagyták a tőkés gazdasági rendszert az előbb utóbb győzelemeskedne az annyi véraldozat árán kivívott népi államhatalom felett. Ezzel az igazsággal kezdettől fogva tisztában voltak a népfelszabadító harc vezetői, tisztában volt ezzel az egész nép. Szükségessé vált a népuralomnak megfelelő gazdasági berendezkedés kialakítása, megteremtése és kifejlesztése. Ez harcot jelentett, harcot az ország közgazdaságának összes nagytőkés elemei ellen. Ez a harc még a háború idején kezdődött és szakadatlanul folyik.

2. Az új Jugoszlávia gazdasági keresztmetszete

Az új Jugoszlávia közgazdasága három részből áll.

1. az állami, szocialista szektorból,
2. a szövetkezeti szektorból és
3. a magán szektorból.

Mi a különbség ebben a tekintetben a régi és új Jugoszlávia között?

1. Mindenekelőtt tudnunk kell, hogy a népfelszabadító harc egyben társadalmi forradalmat is jelentett, amely forradalom eredménye éppen az, hogy az államhatalom a nép kezébe jutott. Ez azt jelenti, hogy az állami üzemek a nép érdekeit és javát szolgálják, ellentétben a régi Jugoszláviával, ahol a tőkés kizsákmányolás segítő társai és megtestesítői voltak.

Milyen módon szolgálják az állami üzemek a nép érdekeit?

Mindenekelőtt, hogy felszámolják az üzemekben uralkodó tökésszellemet. Ez nem a tökések kisajátítását jelenti, hanem az árpolótikát, az elosztás rendszerét. Ezenkívül a szocializmus elvének, a teljesítmény utáni díjazás elvének megvalósítását. Ezt a célt szolgálják a különböző alapok és munkásvédelmi intézmények. Ezeken keresztül hazánk minden dolgozója közvetlenül érzi az új rendszer áldásait: a rögzített és a széles tömegek vásárlóerejéhez szabott árakat és az árúk egyre jobban jelentkező bőségét.

»Az új Jugoszláviában az államhatalom új jellege mellett az állami gazdasági szektor művésziül új jelenség országunk gazdasági-társadalmi felépítésében. Tekintet nélkül formáj fejlettségére szükségszerűen, mint az általános népi gazdagság szektora jelentkezik, mint olyan szektor, amely többé nem szerves alkotó része a régi gazdasági rendszernek, hanem az államhatalom jellegének, valamint keletkezési módjának sajátossága miatt is szükségszerűen állandó összeütközésben van a régi gazdasági rendszerrel, tehát a régi gazdasági-társadalmi felépítéssel is.«

»Az a tény, hogy az új Jugoszlávia állami közgazdasági szektora már jellegénél fogva is közgazdaságunk általános népi gazdasági szektora lett, csak azt jelentheti — és mást nem is jelenthet —, hogy ez a szektor lényegénél fogva közgazdaságunk társadalmi szektora. A tény, hogy gazdasági életünk állami szektora és a régi gazdasági rendszer között szükségszerűen állandó összeütközések keletkeznek, csak azt jelentheti — és mást nem is jelenthet — hogy ezen a téren kikerülhetetlen összeütközés áll elő gazdaságunk társadalmi szektora és a régi gazdasági-társadalmi szerkezet között.«

(Kidrics)

2. A szövetkezeti mozgalom a régi Jugoszláviában tökéss volt. Ez azt jelentette, hogy a szövetkezetek is hozzájárultak a kizsákmányolási rendszer fokozásához és erősítéséhez. Az új Jugoszláviában a szövetkezetek a népi állam teljes anyagi és erkölcsi támogatását élvezik.

A szövetkezeti szektor két alapvető részből áll. A termelő és fogyasztási szövetkezetekből, amelyek egymással szoros kapcsolatban állanak. A termelő szövetkezetek ipari és mezőgazdaságiak. A szövetkezeti szektor központi irányítás alatt áll, de beosztásában visszatükrözi az ország szövetségi berendezését. Ily módon ezen a téren is megnyilvánul a testvériség-egység keresztülvitele.

A szövetkezetek munkája fontos részévé vált az ujjiépítésnek és tervgazdálkodásnak. Ilyen módon a szövetkezetek tevékenysége elősegíti a kizsákmányolás megszüntetését, az új társadalom gazdasági felépítését.

3. A magán-gazdasági szektor főmállását és működését, a magántulajdont, a termelő eszközök magántulajdonát az alkotmány biztosítja. Ugyanakkor azonban az alkotmány kimondja a magánkézben levő üzemek államosításának lehetőségét is.

A magánszektor ma elsősorban a mezőgazdaságban, földművelésben és kisiparban van. A nagyiparban alárendelt szerepet játszik.

Hazánk vezető államférfiai tudják, hogy a magánszektor »óráról-óra — percről-percre tökéss viszonyokat termel« — és ezért megtesz minden intézkedést, ennek az irányzatnak megfékezésére és megbénítására. Itt ma elsősorban az állami felvásárló szervekre hárul a legnagyobb feladat. Ezek útján megakadályozzuk az üzérkedést. Másrészt biztosítjuk a közellátást. A szövetkezeti szektor kiépítése és kiszéles-

dése megfosztja majd az említett termelési ágakat tőkés jellegűktől és szellemüktől. Erre azonban, különösképpen a földmégmunkáló szövetkezeti mozgalom nagyobb lendületére csak az ország iparosodása után, illetőleg azzal párhuzamosan kerülhet sor.

Amíg a régi Jugoszláviában a magán szektor uralkodó jelleggel bírt, addig az új Jugoszláviában alkalmazkodik az állam által diktált gazdasági szellemhez, amelynek egyik jellemvonása, hogy gátat vet a magántőke által végzett mértéktelen kizsákmányolásnak és az adózási rendszerrel az üzemek haszonfeleslegét az újjáépítés szolgálatába állítja. *Ez nem jelenti azonban azt, hogy a tőkés-magántulajdon elemek belenőhetnek a szocializmusba, ami mindenekelőtt az osztályok és a kizsákmányolás megszüntetését jelenti.*

Ez a három tény és körülmény szabja meg az új Jugoszlávia gazdasági berendezésének alapját, míg a fejlődés irányát a demokratikus népuralmi állam diktálja. A három gazdasági szektornak ilyen fölépítése és beállítottága mutatja azokat a mélyen forradalmi változásokat, amelyek a megszállók és a hazai árulók ellen vívott küzdelem vívmányai.

A nép a politikai hatalom birtokába jutott és azon keresztül fejezte be honfoglalását — a gazdasági élete irányításának kézbe-vételét.

3. A forradalom és a gazdasági élet viszonya

A lényeges különbséget a tőkés-polgári és a népi-demokrata-proletár forradalom között Sztalin a következőképp határozta meg.

A tőkés termelés gazdasági formái még a hűbéri társadalom idején és annak ölében alakultak ki és indították meg a polgári forradalmat, amely szükségessé vált a termelés tovább fejlesztése érdekében. A forradalom tehát befejeződött a politikai hatalom meghódításával. Ezzel elmentében a népi demokrata forradalom a tőkés társadalomban semmiféle kiépített gazdasági alappal nem rendelkezik. A politikai forradalom a proletár népi-demokrata forradalomnak csak kezdete és a meghódított politikai hatalom a gazdaság kiépítésének legfontosabb eszközévé válik. Ez a forradalom azután mindaddig tart, amíg a nép tökéletesen urává nem lesz a társadalom egész életének és azt a szocialista társadalom kiépítésén keresztül tovább fejeleszti.

Ezeket a tényeket kell szemelőtt tartanunk, amikor az új Jugoszlávia forradalmáról és gazdasági helyzetéről beszélünk.

4. Az újjáépítés kezdete

A háború befejeztével az ország romokban hevert. Ilyen körülmények között elsősorban a közellátást kellett biztosítani.

Ugyanúgy, mint a népfölszabadító harc kezdetén fegyvertelenül kellett az ellenségtől fegyvert szerezni, most is az újjáépítés kezdetén mondhatni pusztá kézzel, a legkezdetlegesebb munkaeszközökkel kellett helyreállítani elsősorban a legszükségesebb közlekedést és megindítani, üzembe helyezni a bányákat, gyárakat, stb. A nép megérezte és megértette a parancsoló szükségét és a nélkülözésekre és nehézségekre nem tekintve, hősiiesen fogott hozzá a maga életének kiépítéséhez.

Azok vagyonának, akik az ellenséggel együttműködtek, már említett elkobzása mellett, amely elkobzás lényegében a kisa-iátítók kisa-iátításának hazafias alapon való megvallósítása volt, az első átfogó forradalmi gazdasági intézkedést az agrárreform jelentette. Ennek során földhöz jutottak a földnélküliek, meg-

szünt a mezőgazdasági munkások munkanélkülisége. Ez az intézkedés megerősítette a népuralom gazdasági alapját a falvakon és megszilárdította a város és falu dolgozóinak harcban kialakult szövetségét. A szövetkezeti mozgalom terjedése és fejlesztése az elkövetkezendő feladat, amelyet azonban nagy vonalakban csak akkor vihetünk keresztül, ha az ország ipara felépült és képes lesz a földművelést mezőgazdasági gépekkel ellátni.

Az újjáépítés jellegzetessége, hogy az minden tekintetben a dolgozó nép jólétét tartja szem előtt és az ország gazdasági függetlenségének biztosítását, amit úgy ér el, hogy kiúzi a közgazdaságból a tőkés szellemet, másrészt az állami-szocialista szektort erősíti és emeli.

5. Az államosítás

Az elmúlt két év folyamán bebizonyult az állami gazdasági szektor életképessége és gazdaság-alakító és irányító szerepe. Másrészt bebizonyosodott, hogy az állami szektor fejlődése a további haladás fontos előfeltételeit teremti meg. Ezt úgy éri el, hogy egyre szélesebb alapokra kerülő tervszerűségében emeli az ország gazdasági erejét és a dolgozó nép életszínvonalát. Ezzel gazdaságilag és politikailag erősebb teszi az államhatalmat. Végül nyilvánvalóvá vált, hogy csak az állami és szövetkezeti szektor képes annak a versenyrendületnek kiváltására, amely ma hazánk gazdasági életét áthatja.

Gyökerében megváltozott a dolgozó tömegeknek a munkához való viszonya. Tökéletesen tudják és érzik, hogy az állam, az állami üzemek az ő tulajdonukat képezik és az ő hatalmukat erősítik.

Ezzel kapcsolatban megnyilvánult az is, hogy a magánkézben levő különösen a külföldi tőke tulajdonát képező nagyüzemek akadályozzák a további fejlődést.

Az államosításra más okból is szükség volt.

Már említettük a külföldi tőke nagy szerepét a régi Jugoszlávia gazdasági életében. Ez a tőke arra szorítkozott, hogy minél nagyobb hasznot sajtoljon ki az ország természeti kincseiből és emberanyagából. A külföldi tőke a belföldivel együtt akadályozta Jugoszlávia ipari fejlődését és arra kényszerített, hogy külföldön vásároljuk be mindazon gépeket, melyeknek nyersanyagát nálunk termelték.

Az ország emelkedésének, függetlenségének az ipari fellendülésnek alapját a nagyüzemek és a villamosítás képezi. Ezt akadályozta meg a régi Jugoszláviában a külföldi befolyás. Az adott alapokon a további előrehaladás lehetetlen volt. A nagyüzemek államosítása kényszerítő szükségsszerűséggé vált, hogy áttérhessünk a tervgazdálkodásra.

6. Az új Jugoszlávia ötéves terve

A J. Sz. N. K., mint népi demokratikus állam tervszerű termelést jelent. 1947-ben, miután ennek politikai és gazdasági előfeltételei megvalósultak, kezdi meg az új Jugoszlávia ipari felépítésének és villamosításának ötéves tervét.

Ez a terv mindenekelőtt magába öleli a meglévő üzemek munkáját és azok teljes kihasználását. Emellett az ország gazdasági függetlenségének szempontjából multhatatlanul szükséges üzemek létesítését látja előre. Mindennek alapja a villamosítás. A terv irányító jellegű és vele elkezdődik a szocializmus felépítése Jugoszláviában.

»Gazdasági tervünk lényege mindenekelőtt, hogy az elébe állított feladatok irányító hatásának. Amennyiben valamely tőkés államban szó is lehetne tervgazdálkodásról, az nem lehetne soha irányító jellegű, hanem mindig többé-kevésbé -- rendszerint

soha sem — pontos előirányzat (prognózis). A prognózisszerűségről a tervgazdálkodás irányító jellegére való ugrásszerű átmenet lényegileg összefüggésben van a közgazdaság társadalmi jellegével, azaz a gazdasági élet egyes döntőbb szektorainak társadalmi jellegével. Államunkban az irányító jellegű tervre való átmenet nem más, mint tudatos harc az olyan tervezésért, amely lényegében társadalmi, lényegében szocialista. Az irányító jellegű tervre való átmenet valójában harc a tőkés termelési rendszerből folyó gazdasági anarchia végleges megsemmisítéséért annak minden törvényszerű jelenségeivel, amilyenek a válások stb.»

»Ebben a harcban helyes politikával a dolgozó nép szilárd szövetsége mellett, szövetkezeti mozgalmunk további virágzása és fejlődése mellett, a magánszektorban is állandó szövetségesre találunk a dolgozó parasztságnál, míg a magánszektor üzér elemeivel való harc kikerülhetetlenül kiélesedik és ezen az alapon következnek be a további változások közgazdaságunk jellegében.« (Kádrics)

7. A halmozás új jellege

Halmozásnak nevezzük a vállalatok jövedelmének a termelésbe való befektetését, amely segítségével — a termelési folyamat — az üzemek kiszélesednek és megerősödnek. A tőkés rendszerben a dolgozók által termelt többlet — az érték-többlet — profit formájában a tőkés tulajdonát képezi. Ily módon a tőkés termelés nemcsak a tulajdonosok gazdagodásának és jólétének forrása, nemcsak a dolgozók elszegényedésének és nyomorának oka, hanem egyuttal a kizsákmányolók hatalma állandó erősítésének és kiszélesedésének forrása is. Az egyes tőkés vagy tőkés csoportok haszon hajhászása kizárja a tervezés lehetőségét és ebben rejlik a tőkés termelés egyik alapvető jellegzetességének, a termelési anarchiának oka.

A halmozás, az állami üzemek jövedelme nem tőkés profit többé, hanem az egész nép jólété emelésének eszköze. Amíg a tőkés haszon csak a dolgozó nép rovására volt lehetséges, és az elnyomatás eszközeit erősítette, addig az állami üzemek jövedelme az újjáépítést szolgálja és erősíti a népuralmat. Itt jelentkezik a kölcsönhatás a politikai és gazdasági élet terén.

Az új Jugoszlávia gazdasági fölépítése a hatalomra jutásával indult meg. A politikai hatalommal a birtokában teremtette meg a nép a maga uralmának gazdasági alapjait: az állami gazdasági szektort, amely élén áll az ország közgazdaságának. Az újjáépítés a szocializmus irányában halad a tervgazdaság segítségével. Társadalmi tekintetben az azt jelenti, hogy az uralmától és annak gazdasági alapjaitól megfosztott nagytőkés elvesztették előbbi politikai súlyukat és befolyásukat. A nép uralma az eddigi elnyomott osztályokat az államhatalom birtokában levő dolgozókká teszi.

Mint mondtuk, az új Jugoszláviában az állami szektor jövedelme termelési többlete — nem a tőkés zsebébe folyik és a befektetések a termelés szocialista jellegét erősítik. Szilárdítják így a népi hatalmat és a termelés növelése folytán emelik a nép jólétét. Ez azonban az érdemnek csak egyik oldala.

Azáltal, hogy megváltoztottuk a népi állam vezető szerepét, kikapcsoltuk a tőkés érdekeltségeket, lehetővé vált a tervszerű gazdálkodás, az anarchia megszüntetése. És annyira, amennyire a tervszerűség áthatja az egész közgazdaságot, kapcsolódnak ki a tőkés gazdasági tör-

vények és az új viszonyoknak megfelelően új törvényszerűségek keletkeznek.

A népi állam pénzügyi rendszere az újjáépítés és az ötéves terv szorgalmába állítja az egész nemzetgazdaságot — még annak tőkés részeit is. Az utóbbit azáltal, hogy az adózási rendszerrel megszünteti a tőkeképződést magánkezekben és a tőkés profit tekintélyes részét vonja el állami célokra, azaz a szocialista termelés felépítésére, a dolgozó tömegek jólétének emelésére. Ez a régi Jugoszláviában elképzelhetetlen volt, de nem valósulhat meg egyetlen tőkés államban sem.

»Hazánk társadalmi szerkezetében a tőkés rendszer általános gazdasági és társadalmi törvényeinek hatása lényegileg korlátozott. Az állami szektor új törvényszerűséget hozott létre, amely egész közgazdaságunkra mértékadóvá válik. Az értéktörvény természetesen fennáll gazdaságunkban, de többé nem, mint a gazdasági élet megfélemlíthetetlen diktátora, mert az államnak a közgazdaságban elfoglalt parancsnoki pozíciój megszabjuk irányát és hatását.«

Ennek a tervszerű termelés és építés a kulcsa. A befektetések tervszerűsége pedig a halmozás tervszerűségét jelenti.

»A tervszerű halmozás azt jelenti, hogy legalább is a közgazdaság meghatározott szakaszain úrrá lettünk az értéktörvény felett.« (Kidrics)

8. A népi tulajdon és a szövetségi rendszer

Az alkotmány kimondja, hogy az ország természeti kincsei, az államvagyon a nép tulajdonát képezi. A szövetségi berendezkedésnek megfelelően pedig az egyes üzemeket fontosságuk és nagyságuk szerint szövetségi, országos, tartományi, körzeti és helyi vonatkozásúvá osztották be. Ez a beosztás a szövetségi elv keresztülvitele gazdasági téren. Ez azt jelenti, hogy az egész nép tulajdonát képező vagyon központi utasításoknak megfelelően a helyi érdekek figyelembevételével igazgatiák. Ez azt jelenti, hogy a testvériség egysége elve gazdasági téren is tökéletesen megvalósult és a régi Jugoszlávia jellegzetességét, az elnyomott nemzetek gazdasági kizsákmányolását a gazdasági életben való egyenrangú — közös erőfeszítések és az eredmények közös élvezete váltja föl.

»Ennek oka közgazdaságunk jellegében van. A tőkés szövetségi államokban (föderációkban) a közgazdaság tőkés jellege szükségképpen állandó »gazdasági háborút« idéz elő, amely ugyancsak állandóan és kikerülhetetlenül az erősebb győzelmével végződik, azaz az erősebb egyeduralmával a gyöngébbek felett, vagy a kellőképpen erősek kiválásával. A tőkés gazdasági alapra helyezett föderációkban lehetetlen tehát a szilárd államegység alapjára helyezett szövetségi fölépítés egysége. Ezt épp a gazdasági renászer gátolja.«

»Országunkban népeink testvérisége és egységének magastokú öntudata, a közös harc hagyományai, stb., stb. mellett a szilárd államegységre épített egységes szövetségi rendszernek az állami szektor társadalmi jellege a legbiztosabb alapja. ... Az állami szektor vagyonának társadalmi jellege a szó legkövetkezetesebb és legelvonatobb értelmében hazánk gazdasági egységének alapzata, amelyben a terv, a pénzügyi rendszer, stb. egysége nyugszik. E vagyon igazgatásának felosztása annak fontossága és a természeti feltételektől való függősége szerint... egyuttal államunk szövetségi berendezésének anyagi támasza.« (Kidrics)

9. Az állam szerepe

»A régi Jugoszlávia államgépzetének két jellegzetessége volt: először, hogy nem uralkodott a közgazdaságon, monáhatnánk, ellenkezőleg, a közgazdaság uralkodott az államhatalom felett, mert a kizsákmányoló osztályok tartották kezükben az államot. Másodszor, hogy az államgépzet a termelési folyamaton kívül és felette állt. Így nem is működött közre a termelési folyamatban, ellenkezőleg azon élőködött.« (Kidrics)

Az állam szerepe is megváltozott a gazdasági kérdésekkel szemben. Ma az állami költségvetés és a népbizottságok költségvetései felölelik az összes hatáskörükbe tartozó üzemek munkáját, tehát úgyszólván az ország egész gazdasági életét. A népállam a gazdasági élet vezetőjévé és irányítójává válik. Olyan szerv, amelyen keresztül a nép erősíti és építi a gazdasági életben kivívott helyzetét.

»Igy tehát egészében olyan helyzet áll elő, hogy jelenlegi államgépzetünk, mint a széles dolgozó tömegek, — a volt elnyomott és kizsákmányolt tömegek — eszköze egyáltalán olyan eszközzé válik, amelynek segítségével a dolgozó tömegek irányítják gazdasági életüket. (Kidrics)

10. Új osztályviszonyok

Tudjuk, hogy az új Jugoszlávia népi állam, amely a város és falu dolgozóinak, a népi értelmiségnek és dolgozó polgároknak hazája. Ez a berendezés az említett társadalmi csoportok és osztályok szoros szövetségén alapul. Az új gazdasági és politikai berendezés segíti a dolgozó polgárokat, iparosokat stb. is. Óvja azok jogait és védi őket a tőkés kizsákmányolással szemben. Így lesznek a dolgozó polgárok szövetségesei, hívei és harcosai a népuralomnak, amely emberi és nyugodt életlehetőségeket biztosít számukra.

»A tőkés gazdasági-társadalmi berendezkedés fejlődésének útja a kis és közép birtokos-tulajdonosok elszegényedésére és megsemmisítésére vezet. A nagy kizsákmányolók és kiszajátítók megsemmisítik a kisembereket. Eszerint már a régi gazdasági-társadalmi rendszerben is meg voltak alapjai a legszélesebb dolgozó tömegek szövetségének, a munkásosztály, parasztság, iparosok stb. szövetségének az uzsorások, élbsdi bankok, az összes nagy kizsákmányolók és népellenes törekvéseik elleni harcban.«

»Jelenlegi gazdasági-társadalmi rendszerünkben ez a szövetség csak megszilárdulhat. A társadalmi és gazdasági szektor erősödése egyuttal a kis és középparasztnak és iparosok védelmét is jelenti a kizsákmányolással szemben. Maj rendszerünk ezen néprétegek elszegényedése és megsemmisítése ellen irányul. Az állami és szövetkezeti szektor erősödése az egész dolgozó nép jólétének emelkedését, a legszélesebb néptömegek, elsősorban a paraszttömegek jólétét kell hogy jelentse és csakis azt jelenti.

»Amikor tehát a magángazdasági szektorról van szó, élesen meg kell különböztetni a dolgozó és nem kizsákmányoló tulajdonosokat a magánszektor kizsákmányoló és üzér részétől.« (Kidrics)

Ellenségei voltak és maradnak hazánknak és népi felvirágzásunknak az idegen munka kizsákmányolásából henyélő élősdiak, a mindenemű üzérek, akiket megfosztottunk létezésük gazdasági alapjától. A politikai reakció az ő soraikból került ki és belőlük táplálkozik.

11. Kire támaszkodik az új Jugoszlávia

Saját erején, népeinek, dolgozóinak hősi lendületén kívül, kire támaszkodik az új Jugoszlávia hatalmas céljainak elérésében?

Mindenekelőtt a Szovjet Szövetségre, amelynek fennállása tette lehetővé magát a népfelszabadító harcot és amelynek óriási gazdasági ereje országunk újjáépítésének és gazdasági felemelkedésének legnagyobb segítsége. Ezenkívül a fasizmus ellen vívott felszabadító háború folyamán és utána keletkezett népi államokkal való szoros gazdasági együttműködésre. Végül, de nem utolsó sorban, a békés gazdasági együttműködésre az összes többi államokkal, demokráciákkal és mozgalmakkal, amelyek hajlandók velünk együttműködni a háború által feldúlt világ újjáépítésén és a tartós, demokratikus béke megteremtésén.

12. A gazdasági újjáépítés legfontosabb jellemvonásai

Befejezésül megállapíthatjuk, hogy a népi forradalom eredményeként a nép a politikai hatalom segítségével kezébe vette gazdasági életének irányítását és annak föltétlen urává vált. A népi állam vezetése alatt a termelő eszközök tervszerű fejlesztése a szocializmus kezdetét jelenti. Fennáll még a harc egyrészt az állami, szövetkezeti szektorok és másrészt a magánszektor fejlődési iránya között. Azonban nem kétséges, hogy ebben a harcban ki győzedelmeskedik.

A győzelmet, hazánk ipari függetlenségének kivívását és az embernek ember által való kizsákmányolása megszüntetését, az új társadalom felépítését:

1. a népuralom;
2. az állami nagyüzemek, a közgazdasági társadalmi szektora és
3. az állami gazdasági terv biztosítják.

Ezeknek segítségével győzünk abban a harcban, amelyet a reakció ellen vívunk gazdasági életünk újjáépítéséért.

Ha az új Jugoszlávia gazdasági rendszerét összehasonlítjuk a többi országok közgazdaságának fölépítésével — mindenekelőtt megállapíthatjuk, hogy a Szovjet Szövetség után Jugoszlávia a leghaladóbb ország. Ez a tény annak a kitartó harcnak az eredménye, amelyet népeink vívtak a népfelszabadító háború folyamán. Eredménye ez a harc ketősségének, amely népfelszabadító háború legkiemelkedőbb és legjellegzetesebb sajátossága. Eredménye ez végül kormányunk — Titó marsall körütekintő és példaadó irányításának és szervezésének.

Ennek alapján megállapíthatjuk, hogy hazánk gazdasági berendezése megfelel a politikai-társadalmi berendezés fejlődési fokának, megfelel demokráciánk fejlettségének és azon út sajátosságainak, amely Jugoszlávia népeinek forradalmát jellemzi. Ez az út a kizsákmányolás megszüntetésének, a szocializmus kiépítésének sajátos és különleges útja.

Az új állami és annak következtében gazdasági berendezkedés egyik legkiemelkedőbb eredménye a dolgozó tömegeknek a munkához való új viszonya. A Szovjet Szövetségen kívül a világnak egyetlen más országában nincs és nem is lehetséges a munkának az az odaadó szeretete és lebirhatatlan lendülete, amely Jugoszláviában fennáll. Ez az említett alapvető politikai és gazdasági változások mellett biztos alapja és szilárd eszköze a kormányunk — Titó marsall által hazánk dolgozó népei elé állított célok megvalósításának, amely célokat a nép magáévá tette és azok megvalósításán törhetetlenül fáradozik és küzd a végső győzelemig.